

Sygn. akt III AUa 321/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Marek Borkiewicz
Sędziowie:	SSA Maria Michalska-Goźdź SSA Iwona Niewiadowska-Patzer (spr.)
Protokolant:	starszy inspektor sądowy Dorota Cieślik

po rozpoznaniu w dniu 5 września 2012 r. w Poznaniu

sprawy z odwołania (...) **Sp. z o.o. w Ż.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.**

przy udziale zainteresowanych: M. S. (1), E. S. (1), B. S. (1), E. S. (2), W. S., A. S. (1), R. S., A. S. (2), B. S. (2), K. S., E. S. (3), M. S. (2), S. S., E. S. (4), M. S. (3)

o składki

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze

z dnia 11 stycznia 2012 r. sygn. akt IV U 2135/11

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w zakresie wypłat dokonanych przez płatnika (...) Sp. z o.o. w Ż. na rzecz zainteresowanych „talonów świątecznych” (z wyłączeniem grudnia 2009) i oddala odwołania;
2. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II i zasądza od pozwanego na rzecz płatnika składek kwotę 450 zł tytułem zastępstwa procesowego w I instancji;
3. zasądza od (...) Sp. z o.o. w Ż. na rzecz pozwanego organu rentowego kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 15 czerwca 2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. stwierdził, że wypłacone M. S. (1), E. S. (1), B. S. (1), E. S. (2), W. S., A. S. (1), R. S., A. S. (2), E. S. (4), M. S. (3), S. S., M. S. (2), E. S. (3), K. S., B. S.

(2) przez (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z. kwoty tytułem „dopłat do wypoczynku” i „talony świąteczne” za okresy i w wysokościach wymienionych w zaskarżonych decyzjach stanowią podstawę wymiaru składek.

Odwołania od tych decyzji złożył płatnik składek (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ż. wnosząc o zmianę decyzji i uznanie, że świadczenia pieniężne otrzymane przez zainteresowanych nie stanowią przychodu będącego podstawą wymiaru składek.

Wyrokiem z dnia 11 stycznia 2012 r. Sąd Okręgowy w Zielonej Górze:

I. zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że wypłaty dokonane przez odwołującego (...) Zakład Pracy (...) Sp. z o.o. w Ż. na rzecz zainteresowanych M. S. (1), E. S. (1), B. S. (1), E. S. (2), W. S., A. S. (1), R. S., A. S. (2), E. S. (4), M. S. (3), S. S., M. S. (2), E. S. (3), K. S., B. S. (2) tytułem „dopłaty do wypoczynku” i „talonów” w wysokościach i w terminach wskazanych w zaskarżonych decyzjach nie stanowią podstawy wymiaru składek.

II. zasądził od pozwanego na rzecz odwołującego kwotę 900zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach:

Za bezsporne Sąd uznał, że płatnik składek (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ż. zatrudniał średniorocznie w 2009r. 209,1 pracowników w przeliczeniu na pełen etat.

W okresie od 2006r. do 2009r. obowiązywał u płatnika składek Regulamin określający zasady gospodarowania środkami Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Zgodnie z postanowieniami Regulaminu, środki tego funduszu przeznaczano m.in. na: zapomogi, upominki dla pracowników z okazji świąt, dofinansowanie wypoczynku pracowników lub ich rodzin, zakup biletów na imprezy kulturalne i zajęcia rekreacyjno-sportowe.

W ramach funduszu pracodawca w okresie 04/2007, 12/2007, 03/2008, 12/2008, 03/2009, 12/2009 przyznawał pracownikom świadczenia w formie „talonów świątecznych” z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Wielkiej Nocy.

Regulamin stanowił, że upominki mogą być darowane nie częściej niż dwa razy w roku z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia, a do otrzymania upominku uprawnieni są wszyscy pracownicy (pkt 2).

Komisja socjalna na posiedzeniu w dniu 3.12.2007r. postanowiła, że z okazji Świąt Bożego Narodzenia zakupi dla pracowników Zakładu bony towarowe na wyroby wędliniarskie w wysokości 120,00zł netto dla pracownika tj. 148,00zł brutto oraz paczki żywnościowe na kwotę około 136,00zł dla pracownika.

Na kolejnym posiedzeniu w dniu 18.11.2008r. Komisja socjalna postanowiła wydatkować środki ZFŚS na zakup talonów dla pracowników z okazji Świąt Bożego Narodzenia w kwocie łącznej 39.150zł.

Na posiedzeniu w dniu 17.03.2009r. Komisja podjęła uchwałę o zakupie z funduszu socjalnego bonów towarowych dla pracowników Zakładu z okazji Świąt Wielkanocnych, kwota talonu wyniosła 200zł.

Pracownicy pracujący na niepełnym etacie otrzymali talon na kwotę proporcjonalną do wielkości etatu, natomiast ci, którzy nie przepracowali całego roku w zakładzie otrzymali talon o wartości proporcjonalnie przeliczonej na przepracowane kwartały w 2008r.

W dniu 19.11.2009r. wprowadzono aneks do Regulaminu ZFŚS dotyczący wysokości dochodów, od których zależy wysokość otrzymywanych świadczeń z Funduszu.

Komisja socjalna na posiedzeniu w dniu 27.11.2009r. podjęła uchwałę, że w związku ze zbliżającymi się Świątami Bożego Narodzenia wypłaci pracownikom w gotówce kwotę podstawową 380zł oraz zakupi paczki dla każdego

pracownika w kwocie 101zł. Kwota wypłacona pracownikowi i cena paczki uzależnione będą od dochodu pracownika oraz od czasu zatrudnienia w Zakładzie.

Talony i paczki na święta do grudnia 2009r. wypłacono pracownikom w jednakowej wysokości poza przypadkiem, gdy ktoś pracował krócej niż rok. Wówczas otrzymał świadczenie w wysokości proporcjonalnej za przepracowany okres.

Talony w wysokości uzależnionej od dochodu na członka rodziny wydano w XII 2009r.

Przy przyznawaniu dopłat do wypoczynku wysokość tych dopłat uzależniona była już wcześniej od wysokości dochodu na członków rodziny.

Zgodnie z treścią regulaminu pracownikom wyjeżdżającym na urlopy lub ich dzieciom wyjeżdżającym na kolonie, obozy, wycieczki przysługiwało dofinansowanie do wypoczynku.

Dofinansowanie to przysługiwało wszystkim pracownikom jeden raz w roku i przyznawane było w zależności od środków jakimi dysponował Fundusz i od dochodu przypadającego na jednego członka rodziny wg ustalonych przedziałów kwotowych. Wysokość dofinansowania uzależniona była od sytuacji materialnej pracownika, a pracownik zobowiązany był do przedłożenia oświadczenia o dochodach na jednego członka rodziny.

Dopłaty do letniego wypoczynku były zatem w różnej wysokości, w zależności od sytuacji materialnej pracownika.

Indywidualne podania i wnioski pracowników wraz z ich uzasadnieniem w sprawie pomocy finansowej udzielanej z ZFŚS były rozpatrywane przez Komisję Socjalną.

Wysokość dofinansowania oraz jednorazowej zapomogi była zindywidualizowana, nie były one równe. Zależały od sytuacji materialnej pracownika, a w szczególności od tego, czy pracownik był w 1,2, czy też 3 grupie według dochodu na członka rodziny określonych w regulaminie ZFŚS. Szczegółowego oświadczenia, co do dochodów uzyskiwanych w rodzinie, wymagano przy wypłacie innych niż świąteczne świadczeń i usług z funduszu socjalnego. Oprócz tych oświadczeń zdarzało się również ustalanie sytuacji materialnej i życiowej danego pracownika poprzez wysłuchanie jego współpracowników czy też bezpośredniego przełożonego.

Natomiast wolą pracowników było, aby nie różnicować świadczeń świątecznych.

Komisja stała również na stanowisku, że kwot tych świadczeń i tak stosunkowo niewielkich, nie ma sensu różnicować. Świadczenia te, w zależności od dochodu na członka rodziny zróżnicowano dopiero w XII 2009r. udzielając ich po raz ostatni.

Dofinansowanie na indywidualne wnioski m.in. na zakup opału, wyprawek szkolnych, leków itp. miało niwelować różnice w sytuacji materialnej pracowników.

Zarówno pracownicy jak i członkowie Komisji Socjalnej oraz kierownictwo odwołującego uznali, że takiej roli nie mogą spełniać świadczenia na święta.

W ocenie Sądu Okręgowego ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że w rozpoznawanej sprawie nie została naruszona zasada określona w art. 8 ust.1 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U, 1996.70.335 ze zm.) uzależniająca przyznanie świadczeń z funduszu socjalnego od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej.

Sąd podkreślił, że dopłaty do wypoczynku były uzależnione od dochodu na członka rodziny. Natomiast odnosząc się do przyznawanych talonów świątecznych, zdaniem Sądu nie można wymagać, aby ich otrzymanie było uzależnione od kryterium socjalnego, albowiem mają one symboliczny i zwyczajowy charakter i wolą załogi było aby były wypłacane w równej wysokości.

Z tych względów Sąd na podstawie art.477¹⁴§2 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od wyroku złożył organ rentowy, zaskarżając go w punkcie I w zakresie „talonów świątecznych” za okres od 2007 do 2009r. z wyłączeniem wypłaconych w miesiącu grudniu 2009r. i w punkcie II w całości i zarzucił: naruszenie przepisów prawa materialnego to jest art.18 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009r. nr 205poz.1585) w związku z §2 ust.1 pkt 19 rozporządzenia MPiPS z dnia 18.12.1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. nr 161 poz.1106 ze zm.) i art.8 ust.1 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. 1996 nr 70 poz.335) poprzez błędne przyjęcie, że świadczenia socjalne w postaci bonów towarowych z okazji świąt mogą być przyznane pracownikom w równej wysokości bez względu na ich sytuację życiową, rodzinną i materialną i nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

W oparciu o tak sformułowany zarzut apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 1 i ustalenie, że wypłaty dokonane przez odwołującego (...) Zakład Pracy (...) Sp. z o.o. w Ż. na rzecz zainteresowanych tytułem „talonów świątecznych” stanowią podstawę wymiaru składek z wyłączeniem wypłaconych w miesiącu grudniu 2009r. oraz orzeczenie o kosztach procesu w tym zastępstwa procesowego według norm przepisanych stosownie do wyniku apelacji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Płatnik składek (...) Sp. z o.o. ZPCh w Ż. w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym zastępstwa procesowego, wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do art.18 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998r o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009r. nr 205 poz.1585 ze zm.) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe stanowi przychód, o którym mowa w art.4 pkt 9 tj. przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia m.in. w ramach stosunku pracy.

Z treści artykułu 12 ust.1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych wynika, że przychodem ze stosunku pracy są wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężna świadczeń w naturze, bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródła finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

O tym jakie przychody **nie stanowią** podstawy wymiaru składek mówi rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, a w szczególności §2 ust.1 pkt 19, w którym wskazano, że **podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.**

Zasady tworzenia zakładowego funduszu świadczeń socjalnych określa ustawa z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Zgodnie z art.2 ust.1 ustawy działalnością socjalną są usługi świadczone przez pracodawcę na rzecz różnych form wypoczynku, działalność kulturalno-oświatową, sportowo-rekreacyjną, udzielanie pomocy materialno-rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych ustawą.

Odnosząc się do zarzutów apelacji należy uznać, że istota sporu na tym etapie postępowania sprowadza się do wyjaśnienia czy talony świąteczne, które z okazji świąt w latach 2007-2009r. otrzymali zainteresowani, stanowią świadczenie wydatkowane zgodnie z ustawą z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Istotne jest, że przyznanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej (art.8 ust.1). W myśl art. 8 ust.2 ustawy z 4.03.1994r. „zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów.”

Podstawy wymiaru składek nie stanowią jak wskazano wyżej, świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, co wynika z brzmienia z § 2 ust.1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz.U 1998.161.1106)

Niewątpliwie talony świąteczne zostały wypłacone z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Aby jednak spełniły one walor świadczenia podlegającego wyłączeniu z oskładkowania winny spełniać kryteria określone w art.8 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. 1996.70.335). Zatem przyznawanie świadczeń w postaci talonów świątecznych winno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu, a także regulamin socjalny obowiązujący w zakładzie powinien przewidywać taką formę pomocy udzielaną pracownikom.

Bezsporne jest, że wszyscy pracownicy odwołującej w latach 2007-2009 (poza grudniem 2009r.) otrzymywali talony świąteczne w jednakowej wysokości i to bez względu na ich sytuację materialną i rodzinną.

Sąd I instancji stanął na stanowisku, że wyjątkowy charakter świadczeń świątecznych usprawiedliwia odstępnie od stosowania kryterium socjalnego, skoro takie jest życzenie załogi.

Sąd Apelacyjny, w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, poglądu tego nie podziela. W sprawie tzw. kryterium socjalnego wielokrotnie już wypowiadał się Sąd Najwyższy stwierdzając, że „podstawowa zasada dysponowania środkami funduszu została określona w art.8 ust.2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Od tej zasady nie ma wyjątków. Nawet regulamin nie może jej zmienić” (wyrok SN z 16.09.2009r. I UK 121/09). Powyższe stanowisko, które Sąd Apelacyjny podziela, przesądza o tym, że świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem tego kryterium nie mogą być oceniane jako świadczenie socjalne.

Poglądu tego nie może zmienić odosobniony pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2008r. II PK 74/08, który uznał, że „przepis art.8.ust.1 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie odnosi się do całości działalności socjalnej w rozumieniu art.2 pkt 1 tej ustawy, a jedynie do ulgowych świadczeń i usług.”

Niezależnie od oceny trafności tego stanowiska, należy zauważyć, że odnosiło się ono do odmiennego stanu faktycznego (sporne wydatki dotyczyły organizacji imprez masowych), toteż nie może mieć zastosowania w rozpoznawanej sprawie, w której wydatki z funduszu zostały przeznaczone na „talony świąteczne” czyli faktycznie dodatkowe świadczenie pieniężne.

Trudno także uznać za uzasadniony pogląd, że zamiarem ustawodawcy było nałożenie obowiązku stosowania kryterium socjalnego wyłącznie do przyznawania tych świadczeń, które będą miały charakter ulgowy.

Tym samym stanowisko Sądu I instancji, że „zasady przyznawania świadczeń wyłącznie według kryterium socjalnego nie należy odnosić w pełnym zakresie do wszystkich bez wyjątku świadczeń przyznawanych w ramach działalności

socjalnej przewidzianej w regulaminie ZFŚS” należy ocenić jako dowolne i nie mające oparcia w powołanych wyżej przepisach prawnych. Argumentacja, że przyznawanie talonów świątecznych w równych wysokościach pracownikom, wynika ze specyfiki okresu świątecznego i zwyczajów kulturowych, przeczy celowi, jaki winien spełniać fundusz świadczeń socjalnych.

Pogląd Sądu I instancji, zaprezentowany w uzasadnieniu wyroku, mógłby przemawiać ewentualnie za uznaniem zasadności wyłączenia spod podstawy oskładkowania wartości przyznanych drobnych upominków świątecznych jako symbolicznego świadczenia z okazji Świąt, jednakże nie może dotyczyć to innych świadczeń, w tym talonów świątecznych.

Należy podkreślić, że okres świąt jest dla wielu rodzin słabiej uposażonych okresem trudnym z uwagi na zwiększone wydatki i to właśnie te rodziny będące w gorszej sytuacji materialnej powinny zostać w pierwszej kolejności uwzględnione przy przyznaniu świadczeń socjalnych tzw. świątecznych.

Niewątpliwie w spółce (...) w latach 2006-2009 obowiązywał regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, uwzględniający wyrażoną w art.8 ust.1 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych podstawową zasadę wykorzystywania środków funduszu, zgodnie z którą przyznawanie zapomóg czy dopłat do wypoczynku uzależnia się od sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej. Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że kryterium to w takich przypadkach było stosowane.

Inaczej sytuacja przedstawiała się z przydziałem talonów świątecznych, do których otrzymania uprawnieni byli (zgodnie z regulaminem) wszyscy pracownicy i ich wysokość nie była uzależniona od kryterium socjalnego, co w sprawie nie było sporne.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, przyznanie talonów świątecznych w równych wysokościach z uwagi na specyfikę okresu świątecznego i zwyczajów kulturowych przeczy celowi, jaki winien spełniać zakładowy fundusz socjalny.

Tym samym świadczenie to wypłacane przez pracodawcę z pominięciem kryterium socjalnego określonego w art.8 ust.2 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych należy uznać za przychód stanowiący podstawę wymiaru składek.

Mając zatem na uwadze powyższe ustalenia i rozważania prawne Sąd Apelacyjny uznał apelację za uzasadnioną i na podstawie art.386§1 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 wyroku.

O kosztach orzeczono na podstawie art.98 k.p.c. oraz §12 ust. 1 pkt2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

/SSA Maria Michalska-Goźdź/ /SSA Marek Borkiewicz/ /SSA Iwona Niewiadowska-Patzer/